

دانشگاه علوم پزشکی
وخدمات بهداشتی درمانی کرمان
دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد در رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی

عنوان:

تبیین چالش‌های مدیریت تامین، فراوری و توزیع خون و فراورده‌های خونی در اداره کل
انتقال خون کرمان و ارائه راهکارهای اصلاحی

توسط

مجید مشایخی ساردو

استاد راهنما

دکتر محمود نکویی مقدم

استاد مشاور

دکتر محمدرضا امیراسماعیلی / دکتر ایرج شکوهی

سال تحصیلی (۱۴۰۳)

شماره پایان‌نامه: ۹۴۰

چکیده

مقدمه و اهداف: خون به عنوان ماده ای زندگی بخش به شمار می رود که کمبود آن می تواند منجر به مرگ بیماران شود. هدف از انجام این مطالعه تبیین چالش های مدیریت تامین، فراوری و توزیع خون و فراورده های خونی در اداره کل انتقال خون کرمان به منظور مدیریت صحیح و موثر این ماده زندگی بخش و ارائه راهکارهای اصلاحی است.

مواد و روش ها: مطالعه حاضر از نوع مطالعات ترکیبی بود که بخش های کمی و کیفی به صورت همزمان انجام شده اند. در بخش کمی پژوهش، کلیه داده های موجود در اداره کل انتقال خون کرمان در سال های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۲ به وسیله ی چک لیست انتخابی جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در مرحله کیفی که به روش تحلیل محتوای قراردادی انجام شد، در این مرحله مصاحبه به صورت چهره به چهره انجام و سؤالات با استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته طراحی شد. در بخش کیفی نمونه گیری هدفمند و گلوله برفی انجام شد و از افراد برای معرفی کردن افراد خبره مرتبط با پژوهش سؤال شد. افراد نمونه بر اساس داشتن یکی از معیارهای ورود به مطالعه شناسایی و در صورت علاقمندی به شرکت در پژوهش وارد مطالعه گردیدند.

در مرحله نخست داده های بخش کمی پژوهش با استفاده از آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار و فراوانی ارائه شد. در پژوهش کیفی اطلاعات جمع آوری شده که شامل چالش ها، مشکلات و راهکارهای بهبود مدیریت تامین، فراوری و توزیع خون و فراورده های خونی در اداره کل انتقال خون کرمان، به روش تحلیل محتوای قراردادی تحلیل شد. در نهایت عمل تفسیر اجزای چارچوب نهایی بدون استفاده از نرم افزار به صورت دستی انجام شد. جهت اعتباربخشی داده ها نیز از معیارهای گوبا و لینکلن استفاده شد.

یافته ها: طبق اطلاعات به دست آمده از مرحله نخست (کمی) پژوهش تعداد مراجعین به مراکز خونگیری در سطح استان کرمان در فاصله سال های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۲ روند افزایشی و رو به رشدی داشته است به طوریکه نسبت تعداد مراجعین در سال ۱۴۰۲ به نسبت سال قبل از آن ۱۰/۶٪ افزایش را نشان می دهد. این رقم در تعداد موارد خونگیری از مراجعین هم با افزایش روبروست به طوریکه در سال ۱۴۰۲ به نسبت سال ۱۴۰۱ افزایش ۰/۶٪ درصدی در نسبت خونگیری از مراجعین را داریم. در بحث جنسیت اهدا کنندگان، در سال ۱۴۰۲ در مجموع اهدا کنندگان زن، تنها ۵/۹٪ کل اهدا کنندگان را تشکیل می دهند که البته این رقم به نسبت سال ۱۴۰۱ که ۵/۵٪ است افزایش نشان می دهد. مهمترین چالش های بخش تامین شامل تغییرات

فصلی، ترس از سوزن و کم خونی، مناسبت های مذهبی، پیر شدن جمعیت، باورها (حجامت و تتو)، محدود بودن تعداد پایگاه های خونگیری، کمبود فضای فیزیکی، نبود سامانه متحرک خون گیری، وضعیت معیشت جامعه، کمبود نیروی انسانی و کمبود منابع مالی بودند. در بخش فراوری مهمترین چالش ها شامل کمبود تجهیزات، تجهیزات فرسوده، تحریم ها و کمبود نیروی انسانی و در بخش توزیع مهمترین چالش ها نبود خودروی یخچال دار مناسب، نیروهای طرحی بانک خون و آگاهی پایین رانندگان توزیع بودند. در بحث گروهی متمرکز مهمترین راهکارهای اصلاحی پیشنهاد شده شامل آموزش سفیران سلامت دانش آموزی، اعزام تیم های سیار به مراکز جمعیتی، استفاده از ظرفیت فضای مجازی جهت آموزش به عموم مردم، برگزاری جلسات آموزشی در سطح دانشگاه ها و حوزه های علمیه و در نهایت انجام پژوهش های علمی در خصوص علل مراجعه کمتر بانوان جهت اهداء خون پیشنهاد و تایید شد. در زمینه راهکارهای مربوط به مشکلات فراوری خون، عقد تفاهم نامه با سازمان مرکزی انتقال خون کشور جهت صدور مجوز خرید دستگاه های عمده انتقال خون توسط ادارات کل انتقال خون، استفاده از ظرفیت خیرین جهت خرید تجهیزات و استفاده از دستگاه تونل انجماد به جای دستگاه گران قیمت بلاست فریزر در مراکز خونگیری و در نهایت در زمینه راهکارهای مربوط به توزیع خون اختصاص سهمیه به انتقال خون جهت جذب نیروی انسانی و اصلاح چارت سازمانی، تامین خودروی یخچال دار توسط مراکز درمانی و استفاده از رانندگان استخدامی و باتجربه پیشنهاد و تایید گردید.

نتیجه گیری: با وجود ارتقاء شاخص های عملکردی اداره کل انتقال خون کرمان، بیشترین مشکلات این حوزه مربوط به تامین نیروی انسانی، زیرساخت نامناسب، تجهیزات فرسوده و مستعمل نبود اتوبوس خونگیری است. سال های متمادی چارت سازمانی انتقال خون کرمان تغییری نکرده است. تعداد مراکز خونگیری در سطح استان تنها محدود به شش مرکز خونگیری در شهرستان های اصلی است که مرکز کهنوج به صورت نیمه فعال می باشد. تجهیزات تخصصی مورد نیاز همگی مستعمل و قدیمی و اداره کل فاقد اتوبوس خونگیری جهت پوشش دادن شهرستان های فاقد مرکز خونگیری است.

کلید واژه ها: مدیریت تامین خون، خون، فرآورده های خونی، توزیع خون، فراوری خون، سازمان انتقال خون